

Тітко І. А.,
завідувач кафедри кримінального та адміністративного права і процесу,
доктор юридичних наук, доцент
*(Полтавський юридичний інститут Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого)*

ПІДСТАВА ДЛЯ ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ І ПІДСТАВИ ДЛЯ ВІДМОВИ У ПРОДОВЖЕННІ СТРОКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ: ОРГАНІЧНИЙ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЧИ ЮРИДИЧНА КОЛІЗІЯ?

Однією із новацій, якими завдяки Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» № 2147-VIII від 3 жовтня 2017 р. (далі – ЗУ від 3 жовтня 2017 р.) поповнився Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК), став підхід, відповідно до якого компетенція щодо питання продовження строків досудового розслідування перейшла від прокурора до слідчого судді (за винятком продовження строку розслідування до трьох місяців). У свою чергу, задля регламентації процедури продовження строку досудового розслідування слідчим суддею, КПК було доповнено окремою ст. 295¹, яка передбачила, що за результатами розгляду клопотання слідчого або прокурора про продовження строку досудового розслідування слідчий суддя виносить ухвалу, якою задовольняє таке клопотання або відмовляє у його задоволенні. Зважаючи на те, що ухвала слідчого судді за результатами розгляду означеного питання не підлягає оскарженню (ч. 9 ст. 259¹ КПК), цілком очевидно, що винесення слідчим суддею ухвали про відмову в задоволенні клопотання про продовження строку досудового розслідування після повідомлення особі про підозру по суті змушує прокурора прийняти одне з двох рішень, передбачених ст. 283 КПК: скерувати обвинувальний акт до суду (якщо, на переконання прокурора, зібраних доказів достатньо для забезпечення судової перспективи) або закрити кримінальне провадження, якщо зібраних доказів недостатньо (що більш очікувано, зважаючи на факт звернення до слідчого судді з клопотанням

про продовження строків досудового розслідування). У свою чергу варіант закриття кримінального провадження породжує питання про підставу, за якою провадження має бути закрито у зазначеному випадку. Вбачається, що за замислом законодавця вказана ситуація має підпадати під дію п. 10¹ ч. 1 ст. 284 КПК і провадження має закриватися у зв'язку із тим, що після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування. До такого висновку підштовхує як сутнісний погляд на ситуацію (оскільки йдеться про неможливість продовження досудового розслідування у зв'язку із тим, що строки сплили, а слідчий суддя відмовив у їх продовженні), так і формальний аспект (ст. 295¹ та п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК є новаціями, запровадженими одним і тим же Законом (ЗУ від 3 жовтня 2017 р.), а відтак, зважаючи на вимогу системності внесення змін до законодавства, мають бути органічно між собою пов'язаними).

Між тим, встановлюючи підстави для прийняття слідчим суддею рішення про відмову у продовженні строків досудового розслідування, КПК передбачає, що «слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про продовження строку досудового розслідування після повідомлення особі про підозру, якщо слідчий не доведе, що додатковий строк необхідний для отримання доказів, які можуть бути використані під час судового розгляду, або для проведення чи завершення проведення експертизи, за умови що ці дії не могли бути здійснені чи завершені раніше з об'єктивних причин, а також якщо досліджені під час вирішення цього питання обставини свідчать про відсутність достатніх підстав вважати, що сталася подія кримінального правопорушення, яка дала підстави для повідомлення про підозру, та/або підозрюваний причетний до цієї події кримінального правопорушення (курсив мій – І.Т.)» (ч. 5 ст. 295¹ КПК). Не складно помітити, що дві останні підстави для відмови слідчим суддею у задоволенні клопотання про продовження строку досудового розслідування за своєю суттю є тотожними до конкретних підстав для закриття кримінального провадження: відсутність події кримінального правопорушення (п. 1 ч. 1 ст. 284 КПК) і не встановлення достатніх доказів для доведення винуватості особи в суді (причетності особи до кримінального правопорушення) (п. 3 ч. 1 ст. 284 КПК). Тож, подальше закриття провадження на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК (у зв'язку із закінченням строків досудового розслідування) виглядатиме досить сумнівно на фоні ухвали слідчого судді про відмову у продовженні строку розслідування, у якій констатовано відсутність події кримінального правопорушення або недостатність доказів причетності особи до кримінального правопорушення.

Зважаючи на вищевикладені міркування, а також на той факт, що п. 10, на відміну від п. 1 і п. 3 ч. 1 ст. 284 КПК, є nereабілітуючою підставою для закриття провадження (не надає права на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, заподіяної кримінальним переслідуванням), у цьому аспекті є

¹ *Примітка:* зважаючи на те, що на сьогодні ч. 1 ст. 284 КПК налічує два десятих пункти, тут і далі йдеться про «другий» п. 10, відповідно до якого «кримінальне провадження закривається в разі, якщо після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений статтею 219 цього Кодексу, крім випадку повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи».

можливість сформулювати певні рекомендації для правозастосовної (принаймні адвокатської) практики. Так, якщо в матеріалах провадження наявна ухвала слідчого судді про відмову в задоволенні клопотання про продовження строків досудового розслідування (у зв'язку з тим, що досліджені під час вирішення цього питання обставини свідчать про відсутність достатніх підстав вважати, що: (а) сталася подія кримінального правопорушення, яка дала підстави для повідомлення про підозру, та/або (б) підозрюваний причетний до цієї події кримінального правопорушення), на підставі чого прокурором винесено постанову про закриття кримінального провадження у зв'язку із закінчення строків досудового розслідування після повідомлення особі про підозру (п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК), адвокат-захисник має діяти за наступним алгоритмом:

1) у порядку ст. 303 КПК оскаржити постанову прокурора про закриття кримінального провадження за п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК;

2) керуючись ч. 2 ст. 307 КПК у скарзі вимагати від слідчого судді (а) скасувати постанову прокурора про закриття кримінального провадження за п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК та (б) зобов'язати прокурора закрити кримінальне провадження за п. 1 або п. 3 ч. 1 ст. 284 КПК (залежно від того, яка підстава вказана в ухвалі слідчого судді про відмову в задоволенні клопотання про продовження строків досудового розслідування);

3) на обґрунтування власної позиції, долучати до скарги ухвалу слідчого судді про відмову в задоволенні клопотання про продовження строків досудового розслідування, у якій слідчий суддя констатував відсутність достатніх підстав вважати, що сталася подія кримінального правопорушення, яка дала підстави для повідомлення про підозру, та/або підозрюваний причетний до цієї події кримінального правопорушення.

У цілому ж, якщо наші прогнози щодо прикладної прийнятності вищеописаного алгоритму дій адвоката-захисника справдяться, то це стане окремим аргументом для постановки питання щодо доцільності існування п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК.

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ

МАТЕРІАЛИ

науково-практичного семінару

**“КРИМІНАЛЬНЕ ТА КРИМІНАЛЬНЕ
ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО У КОНТЕКСТІ
СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ»**

15 червня 2018 року

Львів-2018

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою факультету*

*№ 6 Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 04.06.2018 № 12)*

Упорядники:

Луцик Василь Васильович, завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 6 Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент.

Яремко Галина Зіновіївна, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 6 Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Дільна Зоряна Федорівна, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін факультету №6 Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук;

Броневицька Оксана Михайлівна, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 6 Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Лащук Наталія Романівна, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін факультету № 6 Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук.

Кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство у контексті судової реформи в Україні: матеріали науково-практичного семінару (м. Львів, Львівський державний університет внутрішніх справ, 15 червня 2018 р.) – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. – 181 с.

У збірнику висвітлено результати досліджень проблем реформування кримінального та кримінального процесуального законодавства, запобігання злочинності, застосування криміналістичних знань у кримінальному провадженні; використання можливостей судових експертиз у кримінальному провадженні у контексті судової реформи в Україні. Такі матеріали є результатом апробації на науково-практичному семінарі «Кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство у контексті судової реформи в Україні».

Опубліковано в авторській редакції. За дотримання авторських прав, достовірність інформації та коректність висновків відповідальність несуть автори.